

Τα σκωτσέζικα ντους της Ρωσίας θα συνεχισθούν στο φυσικό αέριο

28/07/2022 - 08:14

Το σκηνικό δραματικής αγωνίας που στήθηκε για σχεδόν δέκα ημέρες –καθόσον δηλαδή διαρκούσαν οι προγραμματισμένες εργασίες συντήρησης του αγωγού NS1– επανέφερε κατά τρόπο επιτακτικό τον κίνδυνο πανευρωπαϊκής διακοπής των ρωσικών εξαγωγών φυσικού αερίου. Δεν είναι μυστικό ότι πολλοί Γερμανοί και Ευρωπαίοι αξιωματούχοι θεωρούν ότι η ολική διακοπή των ρωσικών εξαγωγών δεν ζήτημα του εάν η Ρωσία θα διακόψει οριστικά τις ροές Φ.Α., αλλά το πότε.

Αμφότερες οι ανωτέρω υποθέσεις εργασίες «σηκώνουν» πολλή συζήτηση, αλλά πέραν της αντανακλαστικής σχεδόν αντιρωσικής αντίδρασης της πλειονότητας των κρατών-μελών που ενισχύεται συντελεστικά από το ουκρανικό δράμα, τρία αντικειμενικά δεδομένα πρέπει να υπογραμμισθούν έτσι ώστε να διαγνώσουμε τη δυναμική εξέλιξης των πραγμάτων:

α) Η Ρωσία δεν θα διακόψει πρώτη τις εξαγωγές Φ.Α. στην κύρια εξαγωγική αγορά της, έναντι της οποίας δεν διαθέτει άμεσες εναλλακτικές επιλογές – όπως ισχύει με τις πετρελαϊκές εξαγωγές της. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δεδομένα του BP Statistical Review of World Energy, το 2021 οι ρωσικές εξαγωγές Φ.Α. προς την Ε.Ε. αναλογούσαν στο 60,79% του συνόλου των ρωσικών εξαγωγών και συγκεκριμένα σε 146,7 ΔΚΜ/Ε επί συνόλου εξαγωγών 241,3 ΔΚΜ/Ε. Οι παγκόσμιες εξαγωγές ρωσικού Φ.Α. κατέγραψαν πέρυσι το υψηλότερο καταγεγραμμένο επίπεδο τους ιστορικά.

β) Εάν υπάρξει διακοπή, αυτή θα πρέπει να αιτιολογηθεί νομικά ως αποτέλεσμα ανωτέρας βίας «force majeure», έτσι ώστε να μην υποστεί η Gazprom περαιτέρω οικονομική ζημία καθώς θα υποχρεωθεί να επιστρέψει τη ζημία στον πελάτη της έπειτα από μακροχρόνια νομική διαμάχη, ενώ παράλληλα, και εδώ είναι το σημαντικότερο, θα απελευθερώσει αυτόν τον πελάτη από την υποχρεωτική ρήτρα εξαγοράς Φ.Α. (take or pay clause) η οποία υπάρχει σε όλα τα μακροπρόθεσμα συμβόλαια (ΜΠΣ) παροχής της Gazprom προς την Ε.Ε. Η διάρκεια, δε, αυτών των ΜΠΣ βάσει στοιχείων της Cedigaz που παρουσιάσαμε σε πρόσφατη ανάλυσή μας («Καθημερινή», 17.4.2022) εκτείνεται χρονικά έως το 2030 και αφορά όγκους «υποχρεωτικής» εισαγωγής Φ.Α. που αγγίζουν τα 100 ΔΚΜ/Ε.

γ) Η Ρωσία δεν θα θέσει την αξία αυτών των συμβολαίων σε νομικό κίνδυνο, εκτός εάν η ευρωπαϊκή –και κυρίως η γερμανική– στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία αρχίσει να «γυρνάει το παιχνίδι» της πολεμικής αναμέτρησης υπέρ του Κιέβου, κάτι που θα υποχρεώσει το Κρεμλίνο να εξετάσει πολύ σοβαρά το ενδεχόμενο τακτικής χρήσης

ΟΜΚ (Οπλων Μαζικής Καταστροφής) για να εξουδετερώσει το όποιο ουκρανικό επιχειρησιακό πλεονέκτημα επί του πεδίου.

Το σενάριο αυτό είναι προς στιγμήν απομακρυσμένο, με δεδομένο τον πόλεμο φθοράς στον οποίο έχουμε εισέλθει, τις τακτικές «Γκρόζνι» που εφαρμόζει ο επιτιθέμενος ρωσικός στρατός και τη συντριπτική υπεροχή σε τακτικό πυροβολικό που διαθέτει. Εάν ωστόσο υπάρξει ανατροπή υπέρ της Ουκρανίας και η Ρωσία χρησιμοποιήσει ΟΜΚ, τότε θα είναι, από πολιτικής άποψης, εξαιρετικά δύσκολο για την οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα να συνεχίσει να λαμβάνει το «ραδιενεργό» ρωσικό Φ.Α.

Στο πλαίσιο αυτό, ωστόσο, η Ρωσία θα συνεχίσει να αυξομειώνει τις εξαγωγές της με βάση πολιτικά κριτήρια ανά χώρα και ανά πελάτη της στην Ε.Ε., παίζοντας ένα τακτικό παιχνίδι που αποσκοπεί στο να δυσχεράνει τις προσπάθειες των κρατών-μελών να γεμίσουν τις αποθήκες Φ.Α. ενόψει της αιχμιακής περιόδου ζήτησης που αρχίζει την 1η Νοεμβρίου. Μάλιστα για πρώτη φορά τον περασμένο μήνα η Ε.Ε. αποφάσισε να κάνει υποχρεωτικό το γέμισμα αυτών των αποθηκών ακόμη και για χώρες που δεν διαθέτουν τις σχετικές υποδομές όπως η Ελλάδα, με στόχο τα ποσοστά πληρότητας να φθάσουν το 80% έως την 1η Νοεμβρίου. Στις 22 Ιουλίου 2022 το ποσοστό αυτό, κυρίως χάρη στην αύξηση εισαγωγών ΥΦΑ, έφθασε το 65%. Οι μειώσεις του ρωσικού αερίου στο 1/3 του μέσου όρου παραδόσεων πενταετίας κατά το δίμηνο Ιουνίου – Ιουλίου του 2022 αποσκοπούσαν –μέσω των δύο δεκαήμερων συντηρήσεων των TurkStream και Nord Stream– στο να ανακόψουν αυτή τη δυναμική.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο και οι ροές μέσω NS1 έπεσαν από το 100%-110% της ροής που καταγραφόταν το πρώτο τετράμηνο-πεντάμηνο του 2022 στο 40% στις 11 Ιουλίου, για να επανέλθουν στο 40% στις 21 Ιουλίου σε αναμονή της τουρμπίνας που αρχικά αποκλείστηκε και μετά «απελευθερώθηκε» από τον Καναδά και θα παραδοθεί στη Ρωσία βάσει ρωσικών δημοσιευμάτων έως το τέλος του μήνα. Βεβαίως αυτό δεν σημαίνει το τέλος της κρίσης. Ο κ. Πούτιν ανακοίνωσε ότι στις 26 Ιουλίου θα σταλεί για «service» στη Siemens και η δεύτερη τουρμπίνα του Nord Stream 1, ώστε να μπορεί να αιτιολογήσει για «τεχνικούς λόγους» τις μειωμένες ροές. Σε τελική ανάλυση, ακόμη και να πετύχουν οι Ευρωπαίοι τον στόχο του 80% της πλήρωσης των αποθηκών, αυτό δεν εξουδετερώνει το ενδεχόμενο κρίσης τον επόμενο χειμώνα.

Η ευρωπαϊκή αντίδραση προφανώς υστερεί τόσο σε επίπεδο προβλεψιμότητας των εξελίξεων όσο και σε επίπεδο κατανόησης των πραγματικών δυναμικών της αγοράς, με στελέχη της Επιτροπής να θεωρούν ότι η ακραία πράσινη ατζέντα θα λύσει το άμεσο πρόβλημα της εξάρτησης σε μερικούς μήνες ή χρόνια. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι προτάσεις τύπου «πονάει χέρι Γερμανίας κόβω κεφάλι Πορτογαλίας» μέσω επιβολής – κατά πιθανή, μάλιστα, παράβαση των συνθηκών λειτουργίας της Ένωσης– της υποχρεωτικής μείωσης της κατανάλωσης κατά 15% σε όλα τα κράτη-μέλη αναδεικνύουν –για άλλη μία φορά– στρατηγική προχειρότητα. Η προχειρότητα αυτή δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει αποδεκτή ούτε από την Ελλάδα ούτε από την πλειονότητα των κρατών-μελών.

* Ο δρ Θεόδωρος Τσακίρης είναι αναπληρωτής καθηγητής Γεωπολιτικής και Ενεργειακής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

(Καθημερινή)